

ปัญหาความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย The Problem of Gender Equality Among Diverse Individualssex in Thailand.

บรรจง เมืองสุวรรณ¹ และวรรณวิภา เมืองถ้ำ²

Banjong Muangsuwan¹ and Wanwipa MuangTham²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ วิชาเอกกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ ประจำสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹Master Student of Laws SukhothaiThammathirat Open University

²Lecturer from SukhothaiThammathirat Open University

Corresponding Author Email: banjong252@gmail.com

Received: 22 July 2022

Revised: 17 August 2022

Accepted: 24 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย และ 4. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา 1) สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สังคมโลกให้การยอมรับตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ 2) สิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา มีความชัดเจนในทุกประเด็น 3) กฎหมายต่างประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่กฎหมายของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเด็นดังกล่าว และ 4) เห็นสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจดทะเบียนสมรสสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านาม รวมถึงการแก้ไขกฎหมายกระทรวงกลาโหมในโอกาสเข้ารับราชการทหารตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีของตน เพื่อความเท่าเทียมของบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิเสรีภาพ, ความเสมอภาค, บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

Abstract

This research consists purposes were 1. To study general concepts and theories concerning the rights, freedoms and equality of LGBTI people 2. To study and compare the rights of marriage registration, change of noun and enlisting in the military for LGBT people under the law of Thailand. United States and the Argentine Republic 3. to study and analyze the problem of LGBTQ people's rights in marriage registration change of noun and the military service of LGBTQ people. According to the law of Thailand and 4. As a legal suggestion on the right to

register a marriage, change the name of the name. and the military service of LGBTQ people in Thailand. is a qualitative research will study from various related documents such as books, textbooks, thesis, academic articles, research papers, legal texts, and judgments of foreign countries. Supreme Court verdict and information on the Internet both in Thailand and abroad, etc., and then use the information gathered from various related documents to content analysis. The results of the study found that 1) the rights, liberties and equality of LGBTQ people It is a fundamental right recognized by the world society under international law 2) The rights of LGBTQ people in the United States. and the Argentine Republic It is clear on all issues 3) International law places an emphasis on protecting the rights and freedoms of LGBTQ people. But there is no legal provision in Thailand to guarantee the rights and freedoms of LGBTQ people in this regard and 4) It is expedient to amend the law relating to the rights of LGBTQ persons. In the marriage registration, the right to change the name including amending the law of the Ministry of Defense on the occasion of enlisting in the military according to their gender identity and sexual orientation for the equality of persons according to human rights principles

Keywords: The Right, Freedom, Equality of Persons with Gender Diversity

บทนำ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Right) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิมา แต่กำเนิดโดยเท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของมวลมนุษยชาติ และเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลกสิทธิความเท่าเทียมทางเพศนับเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่กฎหมายระหว่างประเทศให้การรับรองไว้ ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิก ที่ให้การรับรองและการลงนามในกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว โดยได้นำหลักการด้านสิทธิมนุษยชนมาบัญญัติรับรองและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560) (เจริญไกร เจริญธนาวัฒน์, 2563, น.194-200) ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชนไว้โดยมุ่งคุ้มครองของประชาชนสิทธิทางการเมือง สิทธิพลเมือง สิทธิในทางเศรษฐกิจเสรีภาพในด้านต่าง ๆ รวมถึงหลักการห้ามเลือกปฏิบัติเหตุเพราะความแตกต่างในความเชื่อ ความคิด เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว และความแตกต่างทางเพศด้วย ปัญหาสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะการจดทะเบียนสมรสของบุคคลเพศเดียวกันที่ไม่สามารถกระทำใ้ภายใต้บริบทกฎหมายไทย การยอมรับการจดทะเบียนสมรสหรือการรับรองสถานะทางครอบครัวโดยการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกระทำใ้ได้เพียงเพศชายและเพศหญิงโดยกำเนิดเท่านั้น การปิดกั้นหรือกีดกันทางกฎหมายในการไม่ยอมรับสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย เป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารของทางราชการ ซึ่งในกรณีที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพที่มีมากำเนิดโดยเทคโนโลยีทางการแพทย์ หรือการที่บุคคลมีเจตนาธรรมที่จะเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารทางราชการของไทยตามอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศวิถีของตนก็ยังไม่สามารถกระทำใ้ รวมถึงการที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ที่มีความประสงค์จะเข้ารับราชการทหารในกองทัพไทยตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีของตน

ปัจจุบัน แม้ต่างประเทศจะยกย่องว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากที่สุดประเทศหนึ่งของเอเชีย ในการแสดงตัวตนและการเปิดเผยตัวตนตามอัตลักษณ์ทางเพศและวิถีทางเพศของตนได้มากที่สุด แต่ในความเป็นจริงแล้วประเทศไทย กลับเป็นประเทศที่ปิดกั้นในการยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากที่สุด เพราะรัฐบาลไม่ว่าจะเปลี่ยนผ่านการเมืองในรูปแบบใดรัฐบาลที่ผ่านมามีเหล่านั้นมักไม่สนองตอบด้านนโยบายการปฏิรูปกฎหมายในประเด็นความเท่าเทียมทางเพศโดยเฉพาะ ประเด็นที่กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายในทางเพศ (ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์, 2562, น.2) ที่กฎหมายภายในของไทยยังคงมีความไม่ชัดเจนในหลายประเด็น เช่นกฎหมายรับรองสิทธิการจดทะเบียนสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา พบว่ามีประเด็นความแตกต่างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศหลายประการไม่ว่าจะเป็น ประเด็นสิทธิในการจดทะเบียนสมรส สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการ รวมถึงสิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ซึ่งในต่างประเทศจะมีกฎหมายรับรองสิทธิในด้านต่าง ๆ โดยการตราเป็นกฎหมาย หรือผ่านแนวคำวินิจฉัยของศาลสูงที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศในประเด็นสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในทุกประเด็น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย โดยเฉพาะการจดทะเบียนสมรสของบุคคลเพศเดียวกันที่ไม่สามารถกระทำได้ภายใต้บริบทกฎหมายของไทยปัญหาสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารของทางราชการ เช่น คำหน้านามบนบัตรประจำตัวประชาชนในหนังสือเดินทาง รวมถึงปัญหาการเข้ารับราชการทหารในกองทัพไทยของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งยังมีปัญหาอันเกิดจากข้อจำกัดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจดทะเบียนสมรส การเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย
4. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ เป็นต้น

2. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ เป็นการรวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของต่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิกองค์การสหประชาชาติที่ให้การรับรองและการลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) และกติการะหว่างประเทศและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 แม้ประเทศไทยได้นำหลักการด้านสิทธิมนุษยชน มาบัญญัติรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560) ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชนโดยมุ่งคุ้มครองของประชาชนสิทธิทางการเมือง สิทธิพลเมืองสิทธิในทางเศรษฐกิจเสรีภาพในด้านต่าง ๆ รวมถึงหลักการห้ามเลือกปฏิบัติเหตุเพราะความแตกต่างในความเชื่อ ความคิดเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว และความแตกต่างทางเพศด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2560) ในมาตรา 27 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทาง พบว่า บทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ได้บัญญัติขอบเขตด้านสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกว้างไป โดยไม่มีการระบุชัดเจนว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองเพียงเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น หรือหมายความรวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่แปลงเพศเป็นเพศชายหรือเพศหญิงด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ด้วยหรือไม่

2. การศึกษาเปรียบเทียบสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา

ผลการวิจัยพบว่า สิทธิในการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา (The guardian, 2009) มีความแตกต่างทางกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยในประเทศไทยจะพบว่ากฎหมายไทยและแนวคำพิพากษาของศาลไทยที่มีได้ยึดกรอบด้านสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรับรองหรือให้สัตยาบันไว้ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยที่ 20/2564 มีมุมมองด้านความเชื่อและอคติที่เจือไปด้วยการต่อต้านสิทธิมนุษยชนและการกีดกันสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายในทางเพศทุกด้านตามแนวคิดอนุรักษ์นิยมเป็นต้น แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา มีกฎหมายรับรองความเสมอภาคในการจดทะเบียนสมรสชอบด้วยกฎหมาย และประเด็นสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายไทยยังไม่สามารถกระทำได้และไม่มีการยอมรับสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านาม จึงมีความแตกต่างกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา (ซิฆนุพงศ์ นิธิวินา และวรรณภา สิริศิริ, 2560, น.18-22) และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา ซึ่งให้การยอมรับทางกฎหมายในสิทธิการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการได้ (Khaosod Online, 2564) รวมถึงปัญหาสิทธิในการเข้ารับราชการทหารที่ถูกจำกัดสิทธิในการเข้ารับราชการในกองทัพไทยซึ่งนอกจากจะไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมในการอำนวยความสะดวกของบุคคลให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560) การกำหนดข้อห้ามโดยอาศัยความแตกต่างตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ย่อมไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินาที่มีกฎหมายรองรับในประเด็นสิทธิดังกล่าว

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา

ประเด็นสิทธิ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา
1. สิทธิในการสมรส	1. ไม่มีสิทธิและถูกจำกัดโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 และคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 20/2564	1. มีสิทธิจดทะเบียนสมรสชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษาศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกา	1. มีสิทธิสมรสชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษาศาลฎีกาสาธารณรัฐอาร์เจนตินา
2. สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารทางราชการ	2. ไม่มีสิทธิและไม่สามารถกระทำได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 157 /2524 และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 203/2562	2. มีสิทธิเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการได้ตามกฎหมายตามคำสั่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา Executive Order On Preventing and Combating Discrimination on the Basis Of Gender Identity Or Sexual Orientation	2. มีสิทธิเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่จำเป็นต้องได้รับการวินิจฉัยทางการแพทย์ก่อนตามพระราชกฤษฎีกาทะเบียนราษฎร เลขที่ 476/2564
3. สิทธิในการเข้ารับราชการทหาร	3. ไม่มีสิทธิตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้ารับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และกฎหมายระดับรองต่าง ๆ ของกระทรวงกลาโหม	3. มีสิทธิเข้ารับราชการทหารตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี ตามคำสั่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา Executive Order or Enabling All Qualified Americans to Serve Their Country in Uniform (2021)	3. มีสิทธิชอบด้วยกฎหมายตามพระราชกฤษฎีกาหรือคำสั่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอาร์เจนตินา ตามคำสั่งที่ 721/2020

3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า สิทธิการจดทะเบียนสมรสในประเทศไทยที่มีผลตามกฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้...” จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้กำหนดสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวไว้เพียงว่าบุคคลที่จะสามารถแต่งงานมีชีวิตร่วมกันที่ถูกต้องตามกฎหมายไทย สามารถกระทำได้ก็ต่อเมื่อการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย จึงจะก่อให้เกิดสิทธิในฐานะครอบครัวตามกฎหมาย โดยสอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่ง ได้แก่ มาตรา 1457 การสมรสที่จะมีผลตามกฎหมายโดยก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ในการก่อตั้งครอบครัวก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้เท่านั้นเมื่อศึกษาในรายละเอียดของบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย สิทธิในการสมรสกับบุคคลที่มีเพศเดียวกันตามอัตลักษณ์ทางเพศ และวิถีทางเพศไม่สามารถที่จะจดทะเบียนสมรสกันได้

สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการ นับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะการติดต่อราชการการปรากฏคำหน้านามในเอกสารราชการมักทำให้สายตาคบคนรอบข้างมองด้วยความสงสัยหรือมองเป็นเรื่องขบขัน เพราะในบางกฎปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เช่นกรณีเดินทางไปรักษาพยาบาลที่มีการแยกเตียงผู้ป่วยชายและผู้ป่วยหญิงมีการ

แยกสภาพของผู้ป่วยด้วยเพศสภาพทำให้บุคคลที่มีเพศวิถีที่เป็นเพศหญิง และมีกายภาพเป็นหญิงหรือเพศสภาวะทางเพศเป็นหญิงแต่มีอัตลักษณ์ทางเพศเป็นชาย และที่สำคัญเขาและเธอเหล่านั้นถูกจัดให้เป็นไปตามเพศสภาวะที่แท้จริงโดยการกำหนดเพศ ณ ขณะแรกเกิดว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2563, น.6-9) เมื่อดำเนินการแยกเพศตามเอกสารระบุเพศสภาพคำห้วนนามในบัตรประจำตัวประชาชน หรือเอกสารราชการอื่นๆแล้ว เขาและเธอเหล่านั้นก็ถูกเซ็นหรือนำไปยังตึกพยาบาลของผู้ป่วยในตามเพศสภาพของแต่ละบุคคลในความเป็นจริงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเหล่านั้น บางคนอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศโดยเทคโนโลยีทางการแพทย์แล้ว ทำให้เขาและเธอเหล่านั้นย่อมรู้สึกไม่สบายใจในการดำรงชีวิตซึ่งแม้แต่ในโรงพยาบาล

สิทธิในการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย นับว่ามีปัญหาและข้อจำกัดเป็นอย่างมากเพราะกฎหมายของไทยหลายฉบับตั้งแต่พระราชบัญญัติการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 รวมถึงกฎกระทรวงและระเบียบต่างๆของกระทรวงกลาโหม เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยโดยตรง การเข้ารับราชการทหารของบุคคล จะจำกัดแค่ประเด็นว่าเพียงเป็นเพศชายเท่านั้น สิทธิในการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในกองทัพไทยในฐานะบุคคลข้ามเพศ หรือการแสดงตนเข้ารับราชการทหารตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีของตนยังไม่สามารถกระทำได้ตามกฎหมาย

4. ข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำห้วนนาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสิทธิในการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่เห็นว่าสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งได้แก่ความในมาตรา 1448 บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากเดิมที่บัญญัติว่า “มาตรา 1448 การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้วแต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” จากเนื้อความเดิมในบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการดำเนินการแก้ไขเงื่อนไขการสมรสในประมวลกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยการบัญญัติกฎหมายในมาตราดังกล่าวใหม่ ดังนี้ มาตรา 1448 “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้วแต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” จากหลักการทางกฎหมายเดิม ผู้ศึกษาเห็นว่าเงื่อนไขในการสมรสไม่ควรที่จะกำหนดเพศสถานะของบุคคลไว้ และดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในแต่ละฉบับเพื่อให้สิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความสมบูรณ์ต่อไป

เห็นว่าควรมียกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคำห้วนนามบุคคลเช่นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำหน้าเด็กชาย พ.ศ. 2464 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำหน้าเด็กหญิง พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคำนำหน้านามหญิง พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายลำดับรองเหล่านี้ยังคงปิดกั้นสิทธิในการเปลี่ยนคำห้วนนามของบุคคลข้ามเพศตามเพศสภาพซึ่งมีนิยามว่าเพศมีเพียงสถานะเพศชายและเพศหญิงที่มีมาแต่กำเนิดเท่านั้น ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายเก่าที่ไม่ทันต่อวิวัฒนาการของโลก ทั้งด้านหลักสิทธิมนุษยชนด้านความเท่าเทียมทางเพศขององค์กรสหประชาชาติ รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันรับรองไว้

การเข้ารับราชการทหาร ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยเห็นควรให้มีการยกเลิกกฎหมายทุกฉบับที่กำหนดห้ามไม่ให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้ารับราชการทหาร ทั้งในฐานะทหารกองประจำการ รวมถึงกรณีที่บุคคลภายนอกที่มีความประสงค์ที่จะเข้ารับราชการทหารทุกเหล่าทัพ เพราะระเบียบที่กระทรวงกลาโหมกำหนดเป็นกฎหมายที่ล้าหลัง ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สมควรที่รัฐบาลไทยควรจะมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศในด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมฯ ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองต่อองค์การสหประชาชาติ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารในประเทศไทย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า แนวคิด ทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีสถิติมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ และเป็นที่มาของกฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นการจดทะเบียนสมรส สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านาม และสิทธิในการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้การรับรองหรือให้สัตยาบันไว้ต่อที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ แต่ยังคงขาดกฎหมายภายในรับรองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในด้านต่าง ๆ เป็นสาเหตุสำคัญในการเลือกปฏิบัติและด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายไทยให้เหมาะสมต่อไป

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา พบว่า สิทธิในการจดทะเบียนสมรส ปัญหาสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านาม และปัญหาสิทธิในการเข้ารับราชการทหารของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐอาร์เจนตินา มีการบัญญัติกฎหมายด้านสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศครอบคลุมในเกือบทุกประเด็น

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายของประเทศไทย พบว่า กฎหมายภายในของไทย ประเด็นสิทธิการจดทะเบียนสมรส ปัญหาสิทธิการเปลี่ยนคำหน้านาม และปัญหาสิทธิการเข้ารับราชการทหาร ยังขาดบทบัญญัติกฎหมายที่รองรับสิทธิความเท่าเทียมทางเพศของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศของประเทศไทย ซึ่งไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพัฒนาการทางกฎหมายในสังคมระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาและสร้างความเหลื่อมล้ำและความแตกต่างทางสังคม และการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุความแตกต่างทางเพศ

4. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำหน้านาม และการเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ถูกจำกัดโดยบทบัญญัติในมาตรา 1448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้เพียงบุคคลเพศชาย และเพศหญิงโดยกำเนิดเท่านั้นที่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ จึงมีความจำเป็นในการแก้ไขเงื่อนไขการจดทะเบียนสมรสในกฎหมายมาตราดังกล่าวต่อไป ปัญหาสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี จำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการ และให้มีการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคำหน้านามต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาสิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จำเป็นที่จะต้องมีการยกเลิกกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้ารับราชการทหาร พ.ศ.2497 เพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคทางกฎหมายต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัญหาความเท่าเทียมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อสิทธิในการจดทะเบียนสมรสการเปลี่ยนคำนำนาม และการเข้ารับราชการทหารในประเทศไทย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัย หลักการสำคัญในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่หลักการด้านสิทธิมนุษยชนตามหลักสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายระหว่างประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคทางกฎหมายของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่ากฎหมายภายในของไทยประเด็นสิทธิในการจดทะเบียนสมรส ปัญหาสิทธิในการเปลี่ยนคำนำนาม และปัญหาสิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ยังขาดบทบัญญัติกฎหมายที่รองรับสิทธิความเท่าเทียมทางเพศของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศของประเทศไทย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพัฒนาการทางกฎหมายในสังคมระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาสร้างความเหลื่อมล้ำความแตกต่างทางสังคม การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และแม้ว่าจะมีการบัญญัติหลักการห้ามเลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2560) แต่หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศ ในหลักปฏิบัติจริง ยังไม่สามารถบรรลุเจตนารมณ์ในการคุ้มครองความเท่าเทียมทางเพศได้อย่างแท้จริงเพราะยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องรับรองสิทธิด้านต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรวมพลังทางสังคมเรียกร้องให้มีการปรับปรุงทางกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

2. ปัญหาที่สำคัญของมาตรา 1448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติสิทธิในการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลเพียงเพศชายและเพศหญิง โดยกำเนิด เป็นหลักกฎหมายที่ขัดแย้งต่อหลักสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิในทางการเมือง เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิโดยชอบธรรมในการกำหนดเจตจำนงอิสระของตนในการสร้างครอบครัวได้รับการยอมรับภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และสิทธิในการเปลี่ยนคำนำนามในเอกสารราชการของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย เสมือนการตีตราความแตกต่างที่เกิดจากอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี ที่เกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก สร้างความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติในสังคมเหตุเพราะความแตกต่างด้านเพศวิถี รวมถึงปัญหาสิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรได้รับสิทธิในการแสวงหาโอกาสในการทำงานได้อย่างอิสระเสรีภายใต้พันธกรณีและกรอบความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ การบัญญัติกฎหมายภายในรับรองสิทธิเฉพาะเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติไม่เท่าเทียมทางกฎหมายของรัฐต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่แสดงตนตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ประเด็นสิทธิในการจดทะเบียนสมรส ผู้ศึกษาเห็นว่าสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ความในมาตรา 1448 บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จากเดิมที่บัญญัติว่า “มาตรา 1448 การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้วแต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” จากเนื้อความเดิมในบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการดำเนินการแก้ไขเงื่อนไขการสมรสในประมวลกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยการบัญญัติกฎหมายในมาตราดังกล่าวใหม่ ดังนี้ มาตรา 1448 “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้วแต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” จากหลักการทางกฎหมายเดิม ผู้ศึกษาเห็นว่าเงื่อนไขในการสมรสไม่ควรที่จะกำหนดเพศสถานะของบุคคลไว้ และดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในแต่ละฉบับเพื่อให้สิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความสมบูรณ์ต่อไป

1.2 สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามในเอกสารราชการ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมียกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคำหน้านามบุคคลในเอกสารราชการเช่นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำหน้าเด็กชาย พ.ศ. 2464 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำหน้าเด็กหญิง พ.ศ. 2464 พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคำนำนามหญิง พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ยังคงปิดกั้นสิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านามของบุคคลข้ามเพศตามเพศสภาพซึ่งมีนิยามว่าเพศมีเพียงสถานะเพศชายและเพศหญิงที่มีมาแต่กำเนิดเท่านั้น ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายเก่าที่ไม่ทันต่อวิวัฒนาการของโลก ในด้านหลักสิทธิมนุษยชนด้านความเท่าเทียมทางเพศขององค์กรสหประชาชาติ กฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันรับรองไว้

1.3 สิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ผู้ศึกษาเห็นว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศวิถีของบุคคลที่กำหนดไว้ มีเพียงเพศชายและเพศหญิงโดยกำเนิด ซึ่งรัฐหรือกองทัพใช้เหตุผลในการกำหนดเงื่อนไขด้านคุณสมบัติของบุคคลในสิทธิการเข้ารับราชการทหาร ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมเหตุเพราะความแตกต่างทางเพศ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยเห็นควรให้มีการยกเลิกกฎหมายทุกฉบับที่กำหนดห้ามไม่ให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้ารับราชการทหาร ทั้งในฐานะทหารกองประจำการ รวมถึงกรณีที่บุคคลภายนอกที่มีความประสงค์ที่จะเข้ารับราชการทหารทุกเหล่าทัพ เพราะระเบียบที่กระทรวงกลาโหมกำหนดเป็นกฎหมายที่ล้าหลัง ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สมควรที่รัฐบาลไทยควรมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศในด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมฯ ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองต่อองค์การสหประชาชาติในตนเอง การแก้ไขกฎหมายฉบับดังกล่าวจะสามารถแก้ไขได้เพียงการใช้อำนาจฝ่ายบริหารในการยกเลิกหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการสมัครเข้ารับราชการทหารของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ให้สามารถสมัครเข้ารับราชการทหารตามอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถีของตนได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเฉพาะปัญหาสิทธิในการจดทะเบียนสมรส สิทธิในการเปลี่ยนคำหน้านาม และสิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย เพื่อให้มีการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายของไทยที่ยังคงปิดกั้นสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนอันเป็นแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงกฎหมายของไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวิภา เมืองถ้ำ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยฉบับนี้ ที่ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมีคุณค่า และขอขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2563). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย*. (พิมพ์ ครั้งที่ 10).

กรุงเทพฯ: วิญญูชน

ชิษณุพงศ์ นิธิวนา และวรรณภา ลีระศิริ. (2560). การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกา สมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา (ค.ศ. 2009-2017) Promotion of LGBT Human Rights in the United States during the Obama Administration (2009-2016). *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(1), 18-20

- ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์. (2562). *กฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2564, จาก <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/6719>
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2563). การพยาบาลที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ. *วารสารสภากาชาดพยาบาล*, 35(3), 5-16
- Khaosod Online. (2564). *สหรัฐออกหนังสือเดินทางเล่มแรก ใช้เครื่องหมาย “กากบาท” ไม่ระบุเพศ*. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2654, จาก https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_6702399